

Baltijas Semkopis.

Maksā:

Par gabu 2 r., par $\frac{1}{2}$ gabu 1 r. 10 l., par 3 mehn. 60 l.; ar peesūstīšānu: a) par pāstu: 2 r. 60 l., 1 r. 40 l., 90 l.; b) Jelgavā: par gabu 2 r. 30 l.

Sludinājumi

maksā 5 kap. š. par rindinu.

Atstāvēšana:

Jelgavā: „Balt. Semkop.” redakcijā, Katoku eelā № 2 (iehta); Rihgā: Eelā Kaleju-eelā № 4, pee Kapteina l. un Lugaļa l. l. grahmatu-bodē un pee Lerchendorff l. Rasku-eelā № 13. Zitur: Pee mahzitateem, skolotajiem, pag. wezateem, kshweereem ic. un wisās grahmatu-bodēs.

3. gada-gahjums.

№ 9.

Jelgavā, treschdeenā, 2. merzī.

1877.

Rahditajs: Lauksaimneeziba: Bite un biteneeks. Klapmeyer'a isdarishana (metode), ahbolina- un wihku-seenu kaltejoj. Lokomobiles un garainu tukamās mašines. Par kalpu truhumu un ar ween pawarodamos darba algu. — Wahras: Biteneeki. Goms-lopū nojistešana ar kartupeļu laistiem. Wistu turetajeem Labi padomi bishu-kopschanas ushahzeem. — Wispahriga daka: Wehstules par Baltijas šahsihi. Par ishtaidroschānu zeenijameem „Peterburdneeeem” wīnu walstā „Weenam kā otram.” — Dashedas sīnas: No eekshemehm. No ahrjemehm. Jaunatās sīnas. — Preeksch Biteneekeem. — Atbildes. — Sludinājumi.

Lauksaimneeziba.

Bite un biteneeks.

No K. Grünhof'a.
(St. 8. num.)

Warbuht kā ar šheem tausteksteem ir ari bitehm dširdeschāna šaweenota. Jo kamdeht gan wīnas, p. pm. us wakti šahwedamas, taustekstus arween šchurp un turp kustina, kaut wīnāhm tur nekas taustams naw, bet gan kas dširdams? Dširdeschāna wīnāhm ir loti aša, jo wīnas šawu walodu koti pareisi dšird un šaprot. Kad kahda bite waimanadamu waj dufnigu škanu ishlaišch, tad wīša šaime teek istrauzeta. Zaur špeetoschānas škanu teek wairak stropu, kas us tam gatawi, pawesti pirmajam lihdi špeetot. Zānu šehneeni tih—ti—ti—šchānu un kwah—kwahschānu wīnas pat pee šaimes šipras duhtschānas, stropā wis tahlakajā weetā buhdamas, škadri šahšird.

Deguns jeb ošchamais bitei atronahs tāni pašchā weetā, kur ziteem tukaineem (Insecten) un ari mums, tilai tas naw zaururbts, bet wīnāhm degunā nahschu weetā wairak kā 100 šmalšas ošchānas dšihšlinas (nerwi) bikerišchu wihšē pabeidsahs, kureem katram widū ir koti šmalšs ošchānas pawedeenišch. Bitei deguns ir tilai preeksch ošchānas, bet ne ari preeksch dwašch ošchānas, jo wīnai dwašch ošchānas rihti kruhts- un pakafas-gabalōs atronahs. Medus dodamus šahdus bitei koti leelā (ziti šaka pat werstes) tahlumā špehj šaost. Wīnas šmalša ošchāna ari pee tam israhdahs, kā wīna šawejas no šweeschāhm ischchir un mahti 3 — 4 pehdas tahlumā šaost.

Galwai pašchā preekschā ehdamē-rihti atrodahs. No šheem ir diwi ragawihšigās luhšchās (kneehjamās stangas) un šnukis peeminami. Ar luhšchāhm wīnas eespehj pat koku pahkrimst; ar tahm wīnas apstrahdā wāšku un buhwē šawas šaninas; ar tahm wīnas šawu dšihwolkli tihra, neš netihrumus un mirušchās bites no stropa ahrā un ar wīnāhm šawus eenaidneekus šatura; luhšchās wīnāhm ir, tā šakot, roku weetā. Šnukis pašahw no tšchetrās dakās šchelstas, plahnas raga makštes, kurā mehle atronahs. Mehle ir ar neškaitamahm šmalšāhm špalwīnāhm apauguse, ta ir lihdsiga apatai šlaiki špizigai birštei jeb šlotinai. Bite ar šcho šchidrumus uslāiša un tad rihtlē eewada.

Bez šheem prašteem jeb warbuht rihtigaki: eerotšchēem, bitei ir ari gara-špehki. Pee teem wispirus ir atmina peekšaitama. Weetu, kur wīna ir baribu atraduse, wīna ar leelako usmanību eewehro un to pašchu otrā reišā ari pateesi atron; jaunā weetā no jauna dšihwolkli pirmo reiš isšreedama ta atgreesdamahs nekad ne-apmaldahs; wīna atmin šawu weetu, kaut wīna ari seemā 4—5 mehneschus naw ahrā bijuse; wīna šawu dšihwolkli atkal atron, kad wīna ne tahlaku par 3 werstehm naw ašnefta.

Arī domaschānas-špehku bitei newar noleegt, jo wīna isdara daudš ko, kas par dabas dšihšchānu ween newar tapt eekšatits. Ar kahdu ismanu un wītu wīna waktneezes wīlina, kad wīna šweeschā stropā grib eelaustees un tur medu laupit! Wīna waktis wīlina šchurp un turp, kamehr beidsot tatschu kahdu azumirkli eewehro, kur wīna nešastapta war stropā eeschmaukt. Kad wīna gahts-wāšku kur stropā nokremt, tad wīna luhšchās to par kamoliņu šawihksta un tad tāniš pašchās to zitur ašnefs, bet krahj jeb nokremt wīna to kur ahrā no stropa, tad wīna to eelipina kahju kurwihchōs un pahrnefs mahjā. Par tahlaku peerahdijumu der ari tas, kā bites šlimneezes waj wahjules no stropa isdšihdamas, tahs šin no weelahm ischchirt.

Klapmeyer'a isdarishana (metode), ahbolina- un wihku-seenu kaltejoj.

Prahwests Klapmeyer's Kursemē, kas zittahrt Šaldū bijis par mahzitaju, ahbolina-kopschānas, bet it ihpāšchi wīna kalteschānas labad pelnijs šlawu un pateizību ne ween tehwiā, bet bagati to ari eemantojis ahrsemē. Zebšchu wīna kalteschānas-isdarishānai ari šawi pretineeki, tad tomehr šchee paleelakai dakai tahdi, kas ar to nepilnigi eepasinnušchees; pats esmu pehj tahs šrahdajis un atradis, ka šawā břihti wīnu newar deesgan usteikt. Kas us to bija isredsejis nederigu laiku, tas šinams newareja ar wīnu apdraudsetees. Tadeht katra leeta šawā weetā un laikā. Ja to tilai wīšur un wīšōs laikōs peenahkami eewehrotu, tad dāschu labu teescham derigu leetu ne-atšihu tuhli par nederigu un nešweestu to kā tahdu pee malas.

Lai peeteek, Klapmeyer'a ahbolina-kalteschānas-metode leetainā waj wehlā rudena-laikā alāsch ir un buhs koti zeenijama. Wīna ir eewehrojama diwejadi, proti pirmahrt zaur to, ka laiku taupa, jo leetainās wasarās trijās waj tšchetrās deenās ahbolinšch jau buhs plants un ari eewests, otrahrt us to newajaga gaisa-šiltuma nei šales, tā ka, ja ir wajadšigs, ahbolinu ari wehl war dabuht šanšu, kad jau šneegs kritis. Ši ta atlez dāschahrtigi labumi, proti ka wehl ap tahdu laiku, kam gan us ihša břihtina, bet ne us ilguma war usizet pašahwību, ahbolinu eespehj eewahkt, jeb ari, ka ar to šchigli war kkuht galā, beš ka darba-špehtus wajadsetu ischchidinat, un tad, ka pat wehl wehlā rudeni ahbolina-seenu war eekraht un no isnišchānas pašargat. Arī tas naw beš šwara, ka tahdā wihšē isnahk jo drošcha pate ahbolina-ušglabāschāna, jo ahbolinšch, kas weenrejš dabujis eekarst jeb degt, wehlat štrehki wairs nemaitajahs, tā tas břišcham gan mehdi notikt ar tahdu ahbolinu, ko pehj wispahrigās kalteschānas-wihšes eewahka un atlika pee malas. Zits labums jo projam wehl tas, ka lauku břišā laikā dabun tihru, ta ka tad atahla ataugšchāna netop jeb kā břihdeta.

Klapmeyer'a ahbolina- waj, wihku-kalteschāna isdarama tā: Kad uopkants ahbolinšch drusku apwihstis, jeb ari kad wīna apwihschāna naw šagaidama, tad nem to tuhli no špailehm un šaleez apatās špizās kaudšēs, 2 — 3 wejumu wehrtē, bet zif ween waredams šamihdi tahs zeeti, ka gaisš nedabun eelaustees eekschā un eekaršchānos aš-

kawet. Siltä un rahmä laikā šči drihš eestahšees un buhs manama pee twaiteem, kas attihštahs is kaudjes un ošch šaldani pehz medus. Kad kaudjes eelšenei tahds karsinms, ka to plika roka newar pazeest, tad janem ta isahrdit. Ahbolinu isflahj labi pabeefi wahlä un kad šaule to apšpihdejuše kahdu pušs stundas laiku, tad winšch buhs pilnigi kausš, ta ka to warehs wahkt mahjä. Apmahlušchä laikā pat tas šakallt, tikai uš to drušku ilgaks laiks pa-eet. Bet ja šaules un žitadi isdewiga gaiša pawišam truhktu, tad ruhgušcho jeb degušcho ahbolinu ari tapat war west eelšchä, uš laidara greesteem waj bantehm ismehtat un pa štarpam isžilat un apgrofit, jeb kur ruhmes uš to nau, tur ari war isruhgušcho ahbolinu, ihpašchi kad leetutaina deena eekrituše, is leelās kaudjes pahkraut masās gubinās, kur tad lehnitinam, ja laiks tikai žil nezil isdewigs, ari isfaltihš, wismasak turešees tik ilgi, kamehr atkal buhs eestahjušehs kahda šausa deena, kur to tad warehs ahrdit. Ža nakti, kur ahbolinšch eekaršechanahš deht štahw kaudje, temperatura drehgna un wehja, tad eekaršechanahš sinams bišchki pawilžinašees, un kad naktis atmetušchahš jau šaltas un garas, tad uš to gan wajadsehš 36 stundu. Žeb kad tai nakti, kurā ahbolinam ja-eekaršt, štipriš un wehšš wehjšch puhšch, tad ahbolina kaudje eekaršechahš tikai widū un pawehnes pušē, kamehr žitās weetās, kuras wehjšch wareja ašnemt, ahbolinšch paleel šakšch un nedabun eekaršt. Ža nu tā gadahš un ja eekaršechanahš kaudjes widū un pawehnes šahnā deesgan štipra, tad kaudje ja-isahrdā un dedšis bruhnais ahbolinšch deht kalšchanas ja-islaisch wahlä, šakais turpreti no jauna atkal jakrauj ihpašchā kundje. Labi eekaršis un ahrdits ahbolinšch drihš šakaltihš, ko pret wakaru jau warehs eewest; bet šakais ahbolinšch tai pašchā deenā šahšs degt un uš wakara buhs eewedams, ja eekaršechanahš bija deesgan štipra, žitadi nahš ahrdams otrā rihtā. Kur kaudje no eekaršchā ahbolina jo masak nekā no nedegušchā, tur wiša kaudje ja-isahrdā un pret wakaru tahdā atkal no jauna šakaleel, tomehr tā, kad šakais nahš widū, brunais turpreti uš ahru, wehja pušē. Ža nakti tad wisžauri buhs dabnšis eekaršt, tā ka no rihta kaudsi warehs ahrdit.

Bet ja kaudje deesgan štipri eekaršuse, tad ta wižadā wišje janem isahrdit, pat kad ari leetus lihtu. Žo kad ahbolinšch dabutu degt pa ilgu, tad winšch paliktu melns, maitatos un glušchi neberigs lopu-baribai.

Pastahwigi ne-isdewigā laikā un kur ruhmes truhkt, ahbolinu sem junta greesteem iswehtat, sinams war notikt, ka ahbolinšch šapuhši; bet tas war gaditees ari tad, kad to tihšoja žitadā wišje glahbt, bešween, ka to šataiša par škabhšeenu, kā ašpehrnā „Walt. Seml.“ gada-gahjeenā tapa mahžits. Tik jau žitadi Klapmeyer'a isdrišchana ir ta weenigā, žaur ko eespehšams, ahbolinu beš šaules un beš gaiša-siltuma dabuht šausu un eewest.

Tahdā wišje šawahšts ahbolinšch waj wiški gaušchi labi glabajahš, ir koshchi bruhni un no mišligas šmaršchas. Ragu-lopi ihpašchi banda tahdu baribu it lahriži, pat mihtaki nekā wislabako plawušeenu. Abi kopā baroti dod dandš un trefna peena, is ka šweests isnahš dšeltens kā wafkis.

Klapmeyer'a ahbolina kalšechanas-metodi neatradis peeminetu Leppewitšch k. semkopibas-wehštures krahjumā, domaju, ka wina luhgšchanu šchigada „Walt. Seml.“ 5. numurā wajadseja paklauskit. Kaut žiti ari ta daritu! St.

Łokomobileš un garainu kufamās mašhines.

Pežž sinahm, kas mums pee rofas, pagahjušchā gadā no kopmaneem Žiegler un beedra Mihgā wairak ne kā 20 lokomobileš (no 6 un 8 širgu špehka) ar peederigahm garainu-kufamahm mašhinehm uš Kurfemi pahrdotas. Žirzeži pa dakai ir ari mašgruntneeki (šaimneeki) bijušchi un šchihš mašhines pa leelakai dakai netura preekšch šewis ween, bet kad šawu labibu apkuhlušchi, tad tahš isihre atkal žiteem.

Šchahda šaimneekšchana kōti teizama un prozentes no kapitala, kas par mašhini aišmakšats, eenahš kōti leelas. Tam lihds to war ušluhtot par ihpašchu pekšas nodaku jeb aivotu un tadeht nebuhš wiswelts, kad ar šcho nodaku jo tuwak eepašhimees.

Pagahjušchā gadā maškaja 8 širgu špehku Ruston Proctor'a lokomobile ar kufamo mašhini kopā 3200 rub. Ar šchahdu Ruston Proctora mašhini, kuras par kōti štiprahm atšihtas un ari žitā šinā ešot šlawejamas, war wairak nekā 300 puhru meeshu par deenu iskult; bet peenemšim, ka žaur žaurehm nemot tikai 250 puhru par deenu war iskult. Pežž žaurmehra mašchinu ihpašchueekeem ihreneeki no iskultās labibas pa 7 šap. no puhra ihres naudas maškajušchi, tas is-taiša 17 rub. 50 šap. par deenu. Keišahm ari wehl wairak maškats. Mašhines štrahdaja žaur žaurehm nemot no 15. augusta lihds 15. februarim, t. i. 6 mehnešchi. Šwehtdeenas atreškinajušchi škaitšim mehnešim tikai 20 deenas, isnahš 120 deenas un pa 17 rub. 50 šap. no deenas rehknot isnahš . . . . . 2100 rub.

No tam eet nost: preekšch mašchinista pa 25 rub. par mehneši. . . . . 150 rub.

Par elji ik deenas pa 2 mahrz. ā 25 šap. 60 „

Žinšes no 3200 rub., kuri par mašhini aišmakšati, pa 10% . . . . . 320 „

Mašhines nobruhšechana un islahpišchana, ja dandš rehkina, tad 10% no mašhines ženas. . . 320 „

Mašhines apdrošchinaschana pret uguni, brauščhana un žitas isdošchanas, kas nejaušchi waretu gaditees . . . . . 250 „ 1100 „

Tā tad atleel škaidras eenahšchanas 1000 rub.

Bet mašhineem mehds tikai pa 20 rub. ik mehnešchā maškāt, elje maškā tikai 22 šap. Tapat ari par kapitalu nemehds tik leelas prozentes maškāt, jo kā mums uš ihpašchu žautajchānu šajits, ari kopmani Žiegler un beedris, kas ar kōti leeleem kapitaleem darbojahš, apreškina tikai bankas prozentes, kā tahš awišes isšludinatas un kuras štarp 7 un 8 1/2% mainahš. Pee jaunahm mašhinehm, kas is labas šabrikas un labi top ušraudšitas, newajadsehš wairak kā 50 lihds 100 rub. par gadu islahpišchanas naudas. Tapat ari pilnigi deesgan, kad uš mašhines nobruhšechānu rehkina tikai 5%, kā mums kahds šapratigs mašhinešis isškaidrojis.

Wišsemē tikai pagahjušchā gadā diwi šaimneeki eedrošchinajušchees mašhines eegahdatees, un proti šruhminšch un Ampermanns Burtneekšs, kuri tagad ešot pilnā meerā un kureem gan dandš žiti darihš pakal. Kurfemē turpretim dandš wairak šaimneeku šew mašhines eegahdā, ja tee tikai naudu šadabu un wajadšigo apgalwošchānu kopmaneem par to war peenešt, ka par mašhini rihtigā laikā kahrtigi aišmakšahš. Žil mums sinams, tad žaur kopmanu Žiegler un beedra peepalihdsibu jau dāšchš labš šaimneekš šcho pelnitaju ir eegahdajis un lai ari žiteem šchis žekšch nepaliktu šlehpts, tad mehš atšihstam par wajadšigu, šawus žeen. Ištajus uš tam usmanigus darit. Žo kad mišhu mašgruntneeki wispahre ir un paliktu pee tahm domahm, ka tikai pret škaidru naudu tahdas mašhines war eegahdatees, tad, kā lehti protams, tikai retš kahds pee tahm waretu peetik.

Šats no šewis šaprotams, ka kopmani kaut kuram, kas tikai peeprašihš, dahrgo mašhini newar dot. Teem papreekšchu ja-ismeleē un japahrleezinajahš, waj tam wišram, kas labu daku no mašhines ženas paleel parahdā, jeb wina galwineekeem ari ir tikdandš mantas, ka drošchibas netruhtu, un waj tas pežž pabeigtas kufšchanas špehš aišmakšat. Kas ar labahm mašhinehm andešchahš, tam naw wajadšigs mašhines pahrdot kaudihm, kuri gadeem uš naudu leel gaidit. Ža kopmanis mašhini pahrdodams šolahš kōti ilgi uš naudu gaidit, tad jadomā, ka winšch no šawahm mašhinehm žitadi newar wakā kluht. Palihdsiba un kredits ir glušchi teizamas leetas, bet ari šchini šinā newar par tahtu eet, žitadi top ne ween pašchā, bet ari žitu wišru kredits šamaitats. Lihds šchim Kurfemneeki, kā mehš ar preeku dširdejušchi, ešot labi maškataji bijušchi. Wehlejšams buhtu, ka tee weens aiš otra, žits par žitu gahdatu un ruhpetos, ka šchi šlawā teem ari turpmak arweenu pastahwetu. Žaur to ne-eebaiditu tos kopmanus, kas maseem kaudihm ar laipnibu un labpraht nahš palihgā, bet pee wišas šawas bagatibas naudu tatšchu newar un nedrihkst „šemē šweest.“ Tahdā wišje kluhtu ari teem lihdsšets, kam wehl mašchinu nau, kas tahš ar šaweem špehkeem ween newar eegahdatees, bet tomehr uš preekšchu ženšchahš un šawas eenahšchanas gribetu pawairot, šawu šaimneezibu pahrlabot. Weidšot žaur kreditu un uštizibu, ko mašgrunt-

neeki wispaher eemantotu, wisai tautas fainneezibai zeltos sekmes, atwehrtos jauni pelnas awoti, rastos jauna peepalihdsiba, kas lihdsi schim tif daudsfahrt ir truhkufe.

Kad mehs us teem foteem nofkatamees, kas schimi sinä jau ir fpehrti, tad mums japreezajahs, ka muhsu masgruntneeki teem leelajeem zenschahs pakaf, kaut jo ar leelahm gruhtibahm; bet pee tam ari nebuhs peemirft, ka muhsu otrais peenahkums ir, tos wihrus no fshades pajargat, kas mums ustizejuschi, un zaur to fawu turpmako kreditu ufturet.

Bar falspu truhkumu un ar ween patwairodamos darba algu.

(Beigums.)

Tadeht, zeenijami darbu deweji, ihpafchi juhs fainneeki, juhs tautas brahti, leezeet wehra fawu strahdneeku, fawu tauteefchu wajjadfibas! Sai eewehrojant to faiti, kas muhs wisus kopä feen, lai ruhpejamees „if katris preefch wiseem un wisi kopä preefch if katra.“ Wehl ir daudf ko darit, koti daudf ko pahrlabot, bet ar weenoteem fpehkeem koti daudf war panahlt, tadeht jautri pee darba! „Lais ir nauda.“ To wajjadsetu labaki pee firds nemt, ihpafchi tadeht, ka katris brihdis weenreis pagahjis wairs ne-atgreeschahs, un ko mehs nefahrtigi efam pawadijuschi, tas mums us muhschu ir pagalam, ja, wehl flitaki ka pagalam. — Tikai daudf naudas un tai lihdsigas mantas fakraht, ir nederigi; tahs ir nepastahwigas leetas, un daudsfahrt tee manteneeki to isschlehrde plihtedami, bes ihpafchahs fwehtibas, mas par to fcho mantu farauseju ar pateizibu atminedamees. Sai mehs faweem pehznahtameem wispahrigä sinä labu nahkamibu fagahdajam, un pee tam mums nepeezeeschami palihdschahs: labaka laika un labaka darba-fpehla isleetoschana. Darba-fpehls, ka jaw peemineju, zaur tam top isschlehrdets, ka fainneeks nenem wisus fawus gahjejus un wisos laikos, pee fawa darba. Wana wehleeschahs tai sinä buhtu: „lai wisi mahjas laudis leeli un masi, wisos laikos, strahdatu fainneeka darbu un ehstu pee fainneeka galda!“ Tä waretu wiseem weseligu, labaki fagatawotu baribu pasneegt un ari wahjiba kritis gahjejs taptu labaki apgahdats, kurpreti tagad, kad falsps jeb falspone, kas seemä pee fainneeka maishes behrneem nepeeder, ir wahjiba kritis, daudsfahrt netop no fainneeka wehra nemts; bet daschs fainneeks pee fewis doma, un ar teefibu: „ne mana zuhka, nedf mana druwa,“ un wahjulis nihstf fawä wahjiba bes kreetnas apgahdashanas. Ar fainneeku maishes behrneem tas tomehr naw tä, tur fainneeze par if katru wairaf ruhpejahs un pasneeds, pehz eefpehjas, kas katram fawä laika ir wajjadfign. Pee kopfchanas taptu ari laiks un fainneezibas wajjadfibas aistaupitas; jo ehdeenu taifot buhtu wisa mahjä tikai weens uguns jakur un tikai weens pawahrs waja-dfigns un ehdot taptu tikai weens galds ar druskahm nobahrsfitts. — Zaur tahdu kopä fadsihwi, fainneekam buhtu eefpehjam ari labaku fahrtibu fawä mahjä eewest, pr. pm. ka wisi finamä no fazita laika zekahs, strahda, ehd, atpuhtahs, gulstahs, fainneeka nosazijumus ispilda, bes atfahschanas nekur ne-ifeet; kurpreti tagad to leelako gahjeju dala seemä no fainneeka darba atraiditi, bes kahdas fainneeka usfkatishanas, darba truhkuma deht, to dahrgo laiku noslinko jeb eet un dara, kas wineem tihf jeb kurp tos truhkums djen, — daudsfahrt negoda darbus. — Ari ihpafchi garos seemas wakaros deretu nosazit finamu stundu preefch papreezashchahs, ar dseeda-fchannu, preefchä-lasichannu, ar stahsteem, pasakahm un mihklahm, un behrneem preefch newainigas paspehleschahs; tä zaur fahrtibu, newainigeem preekeem un darbibu, un tadeht ka ne weenu gahjeju ruhpes fawa wehdera pehz nespeestu, katris buhtu jautris un preezigns, ar preeku darits darbs wiktos labaki, tä ka fainneeks fawus preezigns laudis, jautri wina darbu strahdajot, usluhtodams, ari pats fawas ruhpes jautri pahwaretu, preezignsi un brihwaki pufstetu wina firds un wiafch justu jautru duhschu ar jauneem fpehkeem par fawu falspu un ari par fawu labimu ruhpetees.

Zaur fahrtibu, newainigeem preekeem un darbibu ari behrni usangtu fpehzigi attihstijuschees pee meefas un gara, ka skolmeisters ar fefmi fawas mahzibas us labu grunti waretu dibinat; ifangufchi

tee buhtu fahrtibas un tikumibas mihlotaji, fpehzigi, jautri, drofchi un darbigi faweem audfinatajeem un wisai tautai par godu, few un wisai zilwezei par labu. — War fazit: „Walstslifumi gan apstiprina fahrtibu, wairo zilwezes labklahschannu, fkolas pawairo tikai un apgaismo tantu; bet ihsti bagato fwehtibu tif redsehs pee ta, kam nebuhs truhkufe ari laba mahju audfinaschana.“

Daschs labs fainneeks, taunteetis, kas us fewi ween nedohmä, bet kam ari fawu tauteefchu, fawu pehznahtamu labklahschana firdi ruhpe, manus wahrduf pee firds nehmis eefanfkees: „Tas nu gan labi buhtu, bet kur lai fagahdaju darbu preefch wiseem mahjas laudihm seemä, kad lauka-darbs ir beidssees? un kad nu ari to laiku fchä tä pawaditu, tad tomehr pahrtiku preefch wiseem mahjas eedfihwotajeem mana mahja ne-eenes,“ tad es tahdam bailigam labprahtigam gribetajam it laipni prafu: waj tad wisi wina mahjas-laudis tagad ne-ehd? pateefi tee pahrtet, pa leelakai dakai, tif no wina mahjas raschojumeem, tadeht nau ko fchanbitees, ka tad wisi wina mahjas-laudis un wisos laikos preefch wina mahjas labuma strahdahs, ari wisi un wisos laikos un labaki ka lihdsi schim, no wina mahjas raschojumeem warehs ufturetees.

Deriga darba fagahdashana darihs, ihpafchi eefahkumä, leelas bet ne par daudf leelas ruhpes. Kad fcheitan pr. pm. wehl flahf passihmeju: semes pahrlaboschana, zaur kuhdrus jeb purwa semes, mergela un smilts usweschannu, kas „Balt. Semf.“ agrakos numurds mahzits, puhlianus ar bagateem angteem atmakfa bet preefch isdarishanas pagehr daudf laika, us tam seemä buhtu tas isdewigakais laiks; loyu kopfchana pareifi isdarita, apdrofchina semkopju eenahschannas, fcheitan war fainneeks fawu wahjako strahdneeku fpehtus isleetot. Garos seemas wakaros war daschus semes raschojumus isstrahdat un daudf ko preefch wasaras peegahdat, pr. pm. daschabus darba-rihtus islahpit un jaunus pataisit, malku preefch dedfinaschannas wasara fmalku fstrahdat un tä ka lihdsi schim pa leelakai dakai noteet: malka un schagari top ja daudf, zil lihdsi rudenim wajjadfign, seemä peewesti, bet fuhf nefazirfti, ar wifu mifu, lamehr tee pee uguns ir jaleek; bet — ne-iffchuwufe malka naw tif raschiga, ka faufa (useet daudf wairaf), ari daschs brihdis ir pat fpeesdamä pfauschannas un kopfchanas laika jakawä, ar wajadfigns malkas pahrskaldischannu; lai peeteet! Ar semkopfchannu eet ari pee mums manami us preefchu, tadeht nebehdajees ne ko, bagatus angfus nefdamu darbu netruhfs, kad tif tu buhfi wifu weenreis prahtigi pahrdomajis un — eefahzis. — Tagad seemä buhtu derigs laiks preefch nahkama gada, us tam fataifitees. — Waram zeret, ka ari schimi sinä, „Balt. Semf.“ mums wehl jo projam, ka jau lihdsi schim, labus padomus nefihf. —

Koti wehletos, ka ari ziti, wairaf peedfihwojuschi semkopji par fcho leetu pahrspreestu jeb manas warbuht greifas eedomas atfpehlotu; un kad nu ari mans rakfts to wehrtos nebuhtu, tad tomehr ta leeta pate to ir wehrt, ka par to taptu wairaf fpreests un runats; jo ne weens newarehs leegt, ka dahrga laika isschlehrdeschana un nefahrtiga behrnu audfinaschana top wisai zilwezei par postu — fahpigi manita (ari falspu truhkumä). —

Sweiki, tauteefchi, us atkalredseschannos!

J. Diolfars.

Wahrpas.

Witeneeki, kureem arween gar bitem jadarbojahs, war no bieschannas zaur to atfwabinatees, kad rotas un gihmi ar fupstajeem nowihme.

Gows-loyn nojstefchana ar kartupelu lafsteem. Kahdam semkopim fashina flak us ahtru rofu trihs gowis, no kureem weena ahtra brihdi nospraga, kurpreti otra peepufhta un koti stenedama guleja; treschä 1¹/₂ g. weza tele wehl gan stahweja pee fles, bet trihzedama, ka knapi tif us kahjahm wareja noturetees. Puts ita pee abahm gowihm mainidamees starp 80—90 fiteeneem minütte un koti wahji; wisa meefa bija aukta la ledus. Pee teles, kura mafal la gows bija peepufhta — wehdars arweenu kurfsteja un katru reis pehz tam schidri isfahrijumi nogahja. Pee ismetleschannas, no kam liga zehlfuees, dabuja finat, ka lopi wakaros ar friteeenu kartupelu lafsteem, pee kureem jau sehllas galwinas atradufchahs, baroti. Esflimufchos lopus isfahsteja zaur aukta uhdena klifsteem un zaur to, ka meefu fipri eerihweja un Mithesfalmu nowahrijums ar ruhltu fahli (Bittersalz) un kamparu dewa eefschä. Pee kahdas gows, kuru wakarä ar faweem kartupelu lafsteem ar sehllas galwinahm wabaraja, eewadahs rakti fiptra zaurdeschana, pee kam gows tapa pawiam bei juichannas.

Zaureschana tapa 2 deenas ar ofola misu nowahrijumu un opimnu pamasam u-
tureka, bet pilniga juschana, ehstgriba un gremoschana titai pehz 8 deenahm eerabahs.
— Scho's gadijumus deretu saimneechem eewehrot, jo tee rahda, ka pee lopu ehbinaschana's
ar kartupeku lastreem toti prahtigi ja-apeetahs.

Wistu turetajeem. Daschs sentkopis tur leelu baru wistu, bes ka winam
lahds labumis no tam atlehtu, t. i. wistas winam ne-isdod pehz sawa wairuma wai-
jabfiga olu flaita; bet schi ir wistu aubfinataja pascha waina, jo winsch neprot labas
wistas no flitahm isschirt.

Wrange ir ihpafcha grahmatd, „pah'r wistu aubfinaschannu“ isschirshanas s'imes
wrahdjis, kuras latram wistu turetajam buhtu derigas sinat. Behz schim s'imehm ir
weegli eespehjam, labi dehjigu no flitti dehjigas wistas isschirt. Pirmas s'imes ir jau
pee jeltse un bahrsdas redfamas. Jo tumshal- (scharlak) scharlana dehshanas laika
wistahm selte, jo dehjigatas ir wistas. Wibuweji un flitti dehjigahm ir jeltse un bahrsda
wairaf bahla, eesahrlana un aushu malas netihras, balti dseltenas un rosa scharlanas.

Ar toti derigs, ka pee wistu baribas smati s'agruhtas olu tschaumalas peemaisa
kacht, no tahm wistas neween labu ehstgribu dabon, bet ari diwi lihds trihs reis wairaf
olu dehj. Labi ehbinatai wistai gan eespehjam's daubf olas deht, bet titai tad, kad
winai waijabfigs materials preefch olu tschaumalu sagatawoschanas, deht ka, ka jau
augshd minets, ir derigs, tschaumalas jeb zitas, lalki saturedamas weelas pee baribas
peejaunt, jo bes tam wista ir speesta, sawu paschu olu tschaumalas ehst, jeb pawisam
no dehshanas apstahtees, ja tahs ar baribu un uhdeni bes faktu dakahm ehbina.

Labi padomi bishu-kopschana's ussahzejeem. 1. Behz titai weselus
spehzigus lokus, kad ari tee dahrgat maffatu. 2. Behz bites pawafari pehz pahrlaistias
seemas un luhds pee tam palihga kreetnu bishu-topeju, jeb ari pehz bites titai no
tahda, kas ka godigs taisnis bishu-topejs pasistams. 3. Kolu, kura bites gribi eelaisf,
istihri labi. 4. Neturi tulschas wasku kaninas, kuras gribi isleetat preefch bitehm par
dshwolkli, tahda weeta, tur taurini war peekuhf, jo tad tants eerobahs wasku todas,
tas lotd wisu jakapa. 5. Bitehm tur jastahw, tur daubf tahdu stahdu aug, kurd's daubf
medus. Bes tam biteneklam jafina, ka gar bitehm jadarbojahs. Ari laikam leels
swars bishu kopschana. War daubf jausa un par daubf slajda laika arweenu mas medus.
„Landw. Drzting.“

Wisparhiga data.

Wehstules par Baltijas sadshwi.

No Theodora Roland'a.

VI. wehstule.

Tas, kas „Saunlatweeschu“ zenteenus uoleef flitka gaisma,
flitka flawa, ir wispirms labi apdomata un eepreefch nosajita pro-
grama truhlum's. Kad par peem. til Wezlatweetim, til Saunlat-
weetim prasitu, ko tad Zuh's abi ihsten gribat? tad laikam katrs no
wineem atbildetu: es gribu, ka Latweeschu laizigi un garigi dotos uf
preefchu. Bet jau otro soli sperot buhtu schirshana's. Uf tahlaku
jantafchannu: ka Zuh's to gribat panahkt? Wezlatweetis it meerigi
atbildetu: zaur to, ka Latweeschu behrnus un wezalus audsejam par
pasemigeem, deembijigeem, klaufigeem, sachtigeem, rahmeem, tizigeem,
faderigeem, pazeetigeem zc. zc. laudihm, ka lai Deewa walstiba wai-
rotos un ta pr.; kurpreti „Saunlatweetis“ atbildetu ar teem tumshceem
un ne-aprobeschoteem wahrdeem: es to zeru panahkt zaur attihstibu.
— Latwija, Latweeschu, tauta, tautiba, attihstiba, tehwiya,
patriotism's, brihwiba, gaisma, zenteeni — — tee ir wahrdi,
kas daubf „Saunlatweeschu“ galwas wahrahs un burhuko ka uhdenti-
sch un awotinsch, un kas tur lab's war isnahkt, tur wiss til juku
jukahm! Sabrihna's, ka „Saunlatweeschu“, kam tatschu wispirms wai-
jaga sinat, uf kureeni tee dodahs, til mas ir gahdajuschu par schi jau-
tajumu isschaidroschannu ka ari tee ar to buhtu schaidribd, ko wini sawa
pawada nehmu'schi! Bet, rotas uf firdi, „Saunlatweeschu“, waj Zuh's
wisi ar scho jantajumu teescham efat schaidribd? Warbuht lahds mas
pulzinsch; bet tee ziti? Nu, kad ar teem reis par scho til swarigu
leetu sacht runat, tad tee taifa tahdu noslehpumu pilnu ghimi, it ka
tee wiss leetas un ihpafchi scho jantajumu sinatu un isprostu no eesah-
kuma lihds galam un buhtu wehl gudrafi, ne ka nelaika Kant's Kar-
lautschos; bet pateefiba wini schini leeta ir tikpat leeli nesinataji, ka
tas leelais bars. Tas weenigais wihrs, kas scho leetu mehginajis
klaji kreetni isschaidrot, ir nelaika Kronwalds; bet wina rakkis (Na-
tionale Bestrebungen) ir wahziski, kas, it ka par brihnumu, wehl scho-
deen nau latwiski pahrtullots, kaut jo neelus un pasafas wesumeem
tulko. Un zik tad ari ir to, kas Kronwaldu pilnigi saprot? — Toki
deht schd lai kluhst peemint's, ka par peem. nelaika „Pasaulu un daba“

it behrnischka weenteesiba wareja jautat: kas ir Latweeschu zenteeni?
un ka „Baltijas Wehstules“ uf scho jantajumu pehz pa-llgas nogaidi-
schanas gandrihs wahrdu pehz wahrda atbildeja uf „Baltijas Semtopja.“
Kad paschi redaktori ar scho leetu nau schaidribd, ko tad lai dara tee
lafitaji?! Tee sinams pateefiba ir bes wadischauas un wadouna, un
bes zela eedami kluph un klupdami padara weltigu trofui, weltigas
kildas un behrshchana's. — Ta ween tik ir saprotams, kadeht Wez-
latweeschu uf „Saunlatweeschceem“ til dufmigi, kadeht teem lihds daubf,
waj „Saunlatweetis“ waj flitks, schahdigs zilwels. Sinams Wezlat-
weeschu pee tam aismirft, ka neween dabd, bet ari katra dabas orga-
nismd ir nemitejama daschadiba (par peem. mescha ir neween daschadi
koki, bet katra no scheem kokeem ir atkal daschadas dabas: saknes, rum-
pis, sari, seedi zc., kurd's par fewi atkal ir daschadas kanninas) un
ka tadeht ari „Saunlatweeschu“ partija jeb pulka wisi nau weenabi,
ka schis pulks nau wis ka lahds zilwefu bars, kam weens zeffch,
weens mehrtis. Ar winau starpd walda daschadiba, — daubf leelata,
ne ka starp Wezlatweeschceem. Domehr, kad meh's wisu ar prahtu un
kahrtigi apluhkjom, tad wezajeem wisur netaisnibu newar dot. Ta par
peem. puikas, kas tik ko pagasta skolu zaurigahjuschu, ir leeli wihi, Lat-
weeschu „attihstitee tauteschu;“ sinams ka tee wezajeem wihsreem zela
wairs negreesch's, zeprii pazeldami tos wairs nesweizina's, jo „brih-
wiba“ padara wisus lihdsfigus! Sehni, kam „wehl slajpsh aif au-
fshu,“ ir „pafstahwigi patrioti,“ kas zitus saimo un issobo, kad ar
teem nepuhsh weend tauri. Ne-issghitoti, daubf reis pawisam nemah-
ziti „tautas-dehli“ ir „tautas rakkineeki,“ kas paschi alk'i buhdami zi-
teem grib zetu rahdit. Palaidneeki, kam kahrtiga weeta nepotihf buht,
usmetahs par kauschu wadoneem un aplaimotajeem un slauz „pat-
riotismu“ un „tantibu“ ka jampeeni gowi, sinams uf „Saunlatweeschu“
rehkinumu. Muhshu „faktu adwolati“ un ziti „makari;“ muhsu
„pafstahwigi weefnu weefi“ lihds ar sawu asti un kas tai peekerahs,
— tee ir muhsu „fadschwes augoni,“ it ka wisi tee, kas aif personiga
naida, aif kaunas fird's laudis rihda un musina uf starihdu, — kam
preeks ka trofuis un naid's top usturets. Un ko weens no scheem
grehko, to Wezlatweeschu alafsch pahrmef wifceem „Saunlatweeschceem.“
Ja ta mahziba par solidarisku galwoschannu (proti ka weenam ja-atbild
par wifceem un wifceem par weenu) kur teel wahrda pilniga sin'd is-
leetota, tad tas noteef pret „Saunlatweeschceem.“ Kas reis to flawu
eeguwis, ka tas efot „Saunlatweetis,“ tas Wezlatweeschu azis ir uf
muhshigeem laikeem pakritis zilwels, it ween'alga, waj winsch lab's
waj kauns, gudrs, waj mulkis, — waj wina noluhki un darbi ir
klawejami waj mahnejami. Ja, Wezlatweeschu tura pilnigi par ne-
waijabfigu ari titai wina darbus eewehrot, kur tad wehl jo schaidrafi
apluhkot, — wineem peeteef pilnigi, ka lahds, warbuht par garu
laiku un titai ta parunadams, tos wahrbus ismet: tas un tas ari ir
„Saunlatweetis.“ Zik nepareisi, netaisni un pret weselu prahtu tahda
istureshana's ir, warehs lehti noprast. Un zaur tahdu istureshanas
Wezlatweeschu daschu labu welti aifnem, padara winam ihgnu
prahtu, eewaino wina firdi, dshen wina uf pretoschanos, jo ne if katrs
ar lehnu prahtu war netaisnibu pazeest. Ta tad Wezlatweeschu ari
schini sin'd ir gahdajuschu un gahda wehl arweenu, ka „Saunlatweeschu“
pulk's deenu no deenas wairotos. — Bet — taisniba, kas taisniba —
„Saunlatweeschu“ ne mas nedara zitadi, lai gan ne ar tahdu sekmi;
ir wina azis wisi ir atbildigi, ja weens grehko. Tadeht buhtu gan
laiks, ka no abahm pufchem ari schini sin'd sachtu jo redfigaki un
taisnaki isturetees.

Bet nu Zuh's, zeen. „Saunlatweeschu,“ laikam faziseet, ka es
Zuh'su „attihstitee tautas dehli,“ „tauteschus“ „tautas rakkineekus,“
„patriotus“ un flawenos waronus efot aifnehmis un tadeht pret
wifceem Latweeschceem grehkojis. Atkanjeet druszia; schi leeta reis
gruntigi japaruna. Zuh's, tee pateefi mahzitee Latweeschu, ar kureem
ihpafchi es tagad gribetu parunat, un kas tos nemahzitos grib uf
preefchu west, Zums es labpraht tizu, ka ihst's patriotism's; ihsta
tautas mihlestiba Zuh's uf scho flaweno goda-darbu dshen; bet Zuh's
sehdat attahlu no mums, Zuh's nepafistat muhsu jaunajos un muhsu
dshwi wisparhi; ihpafchi muhsu lauku-dshwe Zums titai if wehstu-
lehm, awifeshu un if Zuh'su behrnu gadeem pasistama, un daubfreis
Zuh's scho dshwi schahsinat ar pilshetneeku dshwi un pehz fewis
pascheem mehrojat muhsu lauzineekus. Daubfreis Zuh's ari ne-eeweh-

rojat, kahdi „fadsihwes augoni“ Zuhfu tuwakā tuwumā miht, kas kā fauns, gīstigs raugs ari muhju mihtu uš laukeem faraudse par nebaudamu eejawu. Tā zekahs tahs jufšchanas un kad Zuhš pee tam wehl deefgan ne-efat gabdajufchi, ka muhju jaunā audse wispirms mahzitos atsiht un pasiht, kas winaš ihstais ušdewums tautas-leetā ir un pa kuru zeku, uš kuru mehrki tai ja-eet, lai ta aistkuhtu un aifwilktu ari zitus lihdsi uš ihstas „attihstibas stahwolki,“ tad Zuhš pašchi marefit lehti nolemt, kahdi raibumi uš laukeem daudfreif gadahs un ka daudfreif nebrehz wis weltigi par „jaunā gara reibumeem“ un par jaunajo nekahrtigu istureschanos. Zuhš atminefitees, zif drofchi un bes bailehm es esmu rahdijis Wezlatweefchu wainas un wahjibas; taišniba pagehr, ka es tapat daru ar „Zaunlatweefcheem,“ jo kad wahti grib dseebet, tad nedrihst glahfit, tad ta ar daktera daikeem ja-ismekle lihdsi kaulam, warbuht jagreesch un jafchuj, kas sinams bes fahpehm nau; un tomehr pee tam uš flimneeka fleegschanu waj fungsteschanu nedrihst raudsitees. Zuhš ari sinat, zif augsti un fwehti es turu ihsto patriotifmu, dedfihu tautas mihlefitibu. Bet tas, ko es fche mahneju un graifu, nan ne patriotifms, neds mihlefitiba, — tas ir gehfiba, nomaldifchanahs no ihsta zeka un nekouniga „patriotifma flautschana.“ — Par peem. waj tahs warbuht ir tautifkas juhtas, kad muhju sehni ar stipreem dseheeneem fahilbahs galwas un tad treez, auro, daujahs, it ka tee pašauli gribetu apgahst, un negreesch ne weenam zeka, kas teem nedaujahs lihdsi? Waj ta ir tautas mihlefitiba, kad ziti atkal aismirft godu dot un kahrtigi isturetees pret teem, kas winus mahzijušchi, warbuht audsejušchi, — kas wineem darbu un maifi dob, lam wini pateizibu parahda? Waj tas ir patriotifms, kad frogos, gastuhfchos un zitās klajās weetās, kur wifseem lihdsi daudf brihw pee-eet, it kā par spihiti un ne bes peefobofchanas un browhras, zitus pahrbkauj ar Latweefchu walodu un zaur tahdu gekigu istureschanos wifu azis ne ween uš fewi, bet — kā jau parastis — ari uš „Zaunlatweefcheem“ wispahri greesch, kureem tahda gekiba sinams ne prahta ne nahf? Sawu tautu mihlefit, fawu dahrgo mahtes walodu ne-aifseegt, bet kopt un augstā zeenā turet, ir katra ihsta wihra pirmāis peenahkums. Bet ar to leelitees un zitus aifnemt, ir gekiba, kas pat par rupju nekounibu war pahrwerstees. Seb waj fcheem mineteem „Zaunlatweefcheem“ fahp, ka ziti ari sawu mahtes walodu mihl un zeeni? Un kadeht wini tik eereibufchā prahta jeb kad tee ir baros, fawu mahtes walodu tā breefmigi mihl? Kadeht tad ari ne zitōs brihwōs? Kadeht wini „par peem. pašchi fawā starpā waj ari kad tee uš fawu labumu ifeet ne ruua latwifki, bet wiswairaf tikai klaji, ziteem dsirdot, tos tirdinajot? It kā tee gribetu rahdit, ka Latweefchu waloda reis wifseem buhs japeenem, jeb it kā walodas un tautas mihlefitiba mistu mehles-galā!

(Turpmat wehl).

Par iifkaidroschānu zeenijameem „Peterburdsneefcheem“ winu rakftā „Weenam kā otram“ „Balt. Semk.“ 7. num.*)

Gan nepeeklahjahs feewai, kura, kā es, no liktena gruhti peemekleta, if fawas klufās mahju-dsihwes pašauls trofni rahditees; ari nekubina mani 19. gadu-fimtena feeweefchu emanzipazija, wihru strihdōs maifitees; ari negribu un warbuht ari newaru fchini strihdinā fewim fpreeduma atkaut, jo manim neds laika neds watas naw bijis, abas awifes weenumehr ušzihīgi lafit; bet augfcham minetā rakftā ir mani behrniini mineti un manim weens wehl jo mihtaks wahrds, kura starp dsihwofcheem wairs naw, ar „Balt. Wehstn.“ redaktora wahrdū fapihst, tā kā es wifumafakāis waru fazit: zeen. rakftitajeem ir wihlees. Ir teefa, ka „Balt. Wehstn.“ redaktors ir manam nelaika wihram dahrgs draugs bijis; un kad mans wihrs fewim draugu weh-

*) If teem wahrdeem, kurdōs „Peterb. wehstulē“ Kronwalda bahrinu deht „Balt. Wehstnefim“ pahrmefchana teel iffazita, nau isprotams, uš ko ihsten fchahda pahrmefchana fihmejahs; tadeht mums ari truhla eemefta, fcho weetu uš sawu galwu pahrtaitf waj pamifam dseht. Glufchi tapat mums truhft eemefta, fcho „iifkaidroschānu“ atraidit, jo ihpafchi redakfiju pirmāis peenahkums ir, taišni isturetees un ne weenam neleegt, kas tam nahfahs, waj tas buhtu draugs; waj pretineeks. Red.

lejees, tad winfch nekad naw zerejis jeb gaidijis, winu par nemaldigu atrast; bet es ari to finu, ka winfch fcho fwehtu wahrdū newareja ne weenam zitam dot, ka weenigi goda-wihram, un kad winfch to tam bijis dewis, tad to ari katra brihdi finaja aiffargat un aifstahwet. To nu winfch wairs newar un wina-feewa to ari nekpehj; bet to gan wina fpehj apleezinat, ka zeen. „Balt. Wehstn.“ redaktora k. ir fawa drauga pakaf-palikufchajeem weenumehr ufzigis padomneeks bijis. Un ka winfch wifas gruhtibas no barineem naw nekpehjīs nowehrft, naw wis meklejams negribefchānā, bet tai ne-ekpehjībā til daudfkahrtigā finā palihdset. Ari jau newaid „Balt. Wehstn.“ redaktors weens to peenahkumu uš fewi nekmees, par mums bahrineem ruhpetees un gadat, lihdsi ar winu ekfatija ari wina tautas labafajee par ta wihra fwehtu mantojumu, kurfch to ekfch wineem tik karsti un dsiki bija mihlejis, wina behrniinus fpaidou ne-atstat, kurus winam nebija nolemts, par fawas tautas wifufwehtako teefibu aifstahwetajeem ifaudfinat. Ka tee no laba prahta un zif teem ween ir nekpehjams bijis, to ir darijufchi un pee tam dalibu nekmušchi un nebuhtin mafaf tee, kuri wehl nekahdā amatā nekstahweja, bet fudeerejot turklahst wehl few pašcheem deenifchku maifiti pelnija — to esmu ar dsiku un firfnigu pateizibu atfinufe un muhšcham atsihfcchu. To projam ari es par it patifchamu atrodu, awifi ar labu drukū uš laba papihra lafit, jebfchu newis ikreis apgehrbs ar firbi fafan un tadeht newis ikreis par mehrauflu der; tadeht ari mans nekaika wihrs par fawu waigu, „Balt. Wehstn.“ 1874. g. (newis 1875. g.) 52. num., kautfchu to melnumu tur deefgan, nebuht ne-erojahs, bet, toreif wehl pilus fpehka un pee dsihwibas buhdams, bij koti jautris par to „breefmigo gihmi“ un jolodams fazija: „es Dihrika fgam. prozefti peeteifschu, tadeht ka fcho Bramarbafu pašaulē iffuhtijis.“ Par fawas personas nizinafchānu winfch to „breefmigo gihmi“ nebuht naw ekfatijis un pehz nupat iffazitā — drihst tas wehl mafaf par wina, kā mirona, nizinafchānu ekfatits tift.

Ar zeenifchānu u. t. pr. Kronwalda Karlina.
Wez-Beebalgas dr. skolā.

Dafchadas finas.

No ekfchjemehm.

Wez-Beebalgā. 19. febr. Schodeen, kur muhju ne-aifmirstamā Kronwalda tehwa „kapitaka pekopeji“ Rihgas Latw. beedribas namā fapulzejušchees, reis finamu darit, zif leels fchis kapitāls ir, ka rokās winfch atrodahs u. t. pr. es ar wina zeen. atraikni un tšchetreem bahrineem wairaf nefa wefalu gadu kopā nobfihwojis un winu preekus un behdas lihdsi baudijis, newaru nozeestees wifseem teem, kas dsiki apbehdinato mahiti minetā laikā eepreezinajušchi, winai truhzibā palihgaroku fneegdami, fawu firfnigu pateizibu ne iffazijis; bet it fewifchki baronam von Pahlenam Behfis, kurfch wezako dehliau fawam mafenit jaunakam dehlam par mahzibas un fpehku beedri peenehma, un kurp winu nowedis, es ifkatram mihlā nelaika draugam to preeka-wehsti pekfuhtu, ka mafais Sahnits tur koti mihtligās un Deewam patifchamās rokās atrodahs. — Tad ari wehl esmu zeen. G. Wathera kungam fawu pateizibu parahdā par to, ka winfch jau labu daku no tahm winam peenestahm mihlā nelaika grahmatinahm ir pahrdewis, kuras zitadi buhtu par mafulaturu palikufchas. Tee 10 rubki, kuras pa feemas-fwehtkeem no wina fanehmu, nebij bahrineem wis glufchi newajadsigi. Tā tad Tas, karam Kronwalds wifā fawā dsihwofchānā ar apfkaidrotu prahtu bij pilnigi padewees, wina bahrinus lihdsi fchim naw atstahjis un aridfan jo projam neatstahs, — Tas,

„Kas fwaigues gaisōs stahda,
„Kas faulei zeku fpreesch. R. Müllers.

No teem desmits efareem. Pagahjušcha gada beigās atkal weens no teem wifu staltafajeem Widfemes ofoleem nogahfahs, un 12. dez. pehz pusdeenas redseja garu behrineeku rindu no Wez-Beebalgas basnizās uš (wezo) kapehtu dodamees un pehdejo godu parahdam — tehvam, kurfch daudf preeku un behdu fawā 78 gabus

garā muhščā baudijis un peeredsejis — wihram, kura wahrds tahu pahre W. Peebalgas robeščahm pašhstams, pašhstams zaur šawu taišnprahstibu wišās šawās dariščanās — Griščku tehwu Gustu Schanzbergi, fenato „Peebalgas Notščildu.“ Tur baltajā šmilšču kalnā ari wišču nu tagad dušs, blatus šawai, gadu preešču wina pahri mehneščus preešč selta-kahščahm muhščigōs namōs eegahjuščai dšihwes beedrei. Zaur prahstigu, šahstigu un godigu dšihwoščahm wišā šawā garā muhščā nereišu šlīms nebuhdams, neaišmirštamais tehws bij šawu jaunības-jautrumu lihds pehdejai štundinai ušglabajis. Šā kopmanim, kuršč ar tuhštōščhem prezē, winam bij šawā laikā dariščanās ar augsteem un semeem un tadehč ari wišās kaušču kahrtas nehma daliba pee wina pawadiščanās, wišu pirms wina taišnprahstibu zeenidami. Tawa širdšwehščehānās, nel. tehwi, wehl otrureiš „Šahni“ uš W. Peebalgas štatuwes redšet, deemščehł wairš nepeepildijahš, tu tiki ahtrati iš tawejo widus panemts. Duhšfi nu ari tu par mums taweem jaunajeem draugeem, it fewiščki par taweem trijeem pakal palikuščhem behleem, lai tahš išnizigās pašauligahš mantas labad, kuru tu wineem ne-iščhvirtu atšahjis, lahštu pilnais brahtu naidš ne iščeltōš!

Augščā aiš ūwaigšnehm, kur žekneekš noguris,
Meeru wehl pagalmōš jaukōš atrob.
Kur engti, dšeedot it mihligās dšeešmas,
Šatreektahm širdihm dušu eedod,
Salda duša tew!

— u —

Ši Wirzawas apgabala štahita, ka tur dards bakšs gulot.

Nehwelē. Walšts padome ekonomijas departementā un šawā pilnigā šapulžē, uš tautas apgaismoščanas ministra preeščā likščam, nolēmufi: no 1. juliā 1877. g. Šgaunijā školotaju šeminari atšahst un tautas apgaismoščanas ministrim atwehlet, jaunā šeminara štatus apštirinat, kuri pehž Rihgas šeminara štatureem šahstahditi. Preešč šeminara uštweščanas Kronis dos iš gabus 17,810 rub. — 28. dežembri 1876. g. Augštaiš Kungs un Keišars šcho špreedumm Wišaugštaki apštirinajis un pawehlejis išpildit. „Wald. Wehst.“

Rihgā šhiniš deenās, ka „P. Bker.“ raksta, polizijai laimejees kahdu blehdi nolert, kuršč par ofizeeri išgehrbees širguš širdams kau-dis krahpis.

No Dona raksta Kreewu awišeš, ka tur par dešetinu šemes 50 šap. lihdi 1 rub. arendes maksajot. Par 2 rub. warot to wiš labako šemi dabuht, kamehr šemēkōš 5 lihdi 6 un pat 10 rub. par dešetinu arendes jamakšā. Šahda štarpiba iščhaidrojama zaur darba špehka truhžibu, zaur kaušču ne-attihštiti buhščam un zaur daščhem žiteem kawebameem apštahkeem. Pehž „Peterburgas Kreewu awišešm“ deretu tur šemkopjeem iš šemeta gubernašm apmeštees, kuri šemkopibas šwaru jau wairak atšiniušči.

Pehž Wišaugštakas pawehles no 27. maija 1876. g. ari Kreewija pee Parišes pašaulis ištahdes 1878. g. peedališees. Šhini šinā apakšč Finanžministra wišwadiščanās ihpaščā komiteja šahstahdita. Šikumi preešč Kreewijas nodatas tapščot wehłak zaur gubernas awišešm iščhudinati.

No ahrejemehm.

Politikas pahršłats.

Ar **Serbiju** tad nu Konstantinopeles „šlimais“ meeru byhtu noslehdšis. Ari labi, jo zaur to „deenwidus jautajums“ ir pa weenu šoli uš preešču kahpis, kamehr Serbia teem žiteem krištigeem, ka tas deesgan gairiši išrahdišees, ne kahda palihga newar nešt. Pat ja kahrtigš karšč ar Turķiju iščeltōš Serbia, ari karā jaušdamahš, buhtu tikai „pa kahjahm“ un šawam draugam tikai grehtibas ušlīktu, to no Turķu plehšoneem aišfargat. Wehštwe šeh mahza ar škaneem wahrdeem, žif dšiki tauta war grimt, kad ta zaur gadu šinteneem ir wehrdšinata un kad šabšihwes pamati nau deesgan štirpi, ka ta — pee brihwibas tikuš — kahrtigi war attihštitees un atpuhštees. Šerbus šenak pašina par duhščigeem — tagad wini wišās pašaulis azis ir glehwi un nešpehžigi. Ar leelahm žeribahm un gawiledami tee dewahš šem kara-karogu un klušī un behbigi tee pahrnahza, pehž tam kad leelwalštu, ihpašči

Kreewijas šehelastiba tos bija glahbuše no wišgaligas ušwareščanas, apšpeeščanas un, warbuht, išnizinaščanas. Un gandrihš tikai Kreewijas behli ween, kas wineem šeidšahš palihgā, ir pelniušči to šlawu, ka Šerbijas leeta wehl tik tahl kluwa glahbta. Domehr wiša žihniščanahš un katra ašins lahšite, to Šerbu-Turķu karā išlehja, ir weltigš upuris bijis; šhis karšč ir tikai peerahdijis, ka wehrdšiba ir leelakš šods nekā mehdi žitet, un ka Turķija ir pa štirpu pret Šerbiju un par wahju Širopas leelwalštu godu un weetu eenemt, jo politikā šinā ar Šerbiju šhobeen wiš štahw uš mata tapat, ka tai deenā, kad ta Turķijai karu peešajija. — Žitabi, dards žitabi štahw ar ne-ušwareto un gan ari ne-ušwaramo **Montenegriju**, šcho mašo kalnušentiti, kuras duhščigeem behli ari šhini karā netika ušwareti, bet wišās pašaulis preeščā no Kreewijas leelā Keišara išpelnijahš to šlawu un atšihščanu, kas tik duhščigeem kareweem, ka Montenegreešči, taišnibas pehž peenahkahš. Tadehč tee ari nau welti žihniuščees; tadehč wini tagad ar taišnibu un labu širdš apšinu pašahw uš teefbahm, kas winu dšihwes pamatus jo labaki nodibinatu, wiku nahlotni jo wairak nodroščinatu. Wini pagehr plaščakas robesčas, uhdens želus un to teefibu, žetokšhans želt, lai tee šawu šemiti nostirpinatu. Un waj **Turķija** špehš un drihštwehš Montenegriju dšihdinat un par šawu ašako eenaidneeku padarit, kur karšč ar jo špehžigaku pretineeku preešč durwihm? Wehš domajam, ka Turķija pasteigšees ir ar Montenegriju wišgaligi meeru nolihgt, eekam wehl žits kahds kara šauzeens to no meega modinatu.

leekahš, ka Konstantinopelē jau šahst atšihst, žif nepareiši tureenes waldbiba ištwejuščehš pret Širopas leelwalštihm. Tadehč žultans nodomajis wišahm leelwalštihm laišt ihpašču rakstu un tahš ušaižinat, lai winu šuhtni, kas — ka mums jau šinams — iš Konstantinopeles aišgahja, nahlot atkal atpakal. No teem ž gadeem, to Turķi wehšlejahš preešč šawās konstituzijas eeweščanas, ir palizis til weens, ka **Anglija** gribeja, bet žirkuleri, to šhi tamdehč tahm žitahm walštihu laiduše, ir palikušči bes šekmes un ka lehti protams, ne bes eemeška. Jo tas weenigais šargs, kas Turķu krištigos šawā glahbščanā ir nehmis un patur, ir **Kreewija** un šhi, ka ir tas mums šinams, ir apbrunojuše kara-špehku no 500,000 wihreem, kas šinams leelas išdoščanas pagehr. Tahdu špehku wehl wešelu gadu welti ušturet, tik pat nau pagehrams, ka otrolahrt bes šhi špehka Kreewijas wahrdam Turķu leetā šinama šwara truhktu un Turķijas krištigeem buhtu pawišam bes drošča un špehžiga aištahwetaja un katru brihdi waretu jo leelakās breefmās krišt, ne ka tahš jau Bulgarijā re. peedšihwotas; kurpretim tagad tas newar wiš notikt, jo tant pašā brihdi, kur Turķi eedroščinatos tahdus breefniigus waras-darbus ušfahkt, Kreewija laikam bes it ne kahdas runas šawu kara-špehku šuhtitu pahre Turķu robesčajm. Tadehč ir glušchi neriktigas un nepareišās wišās tahš parunas, ka muhšu deenwidus kara-pulku tagad jau atlaidiščot uš mahjahm. Turpreti „Waldbibas wehšnešis“ pašludina Wišaugštako pawehli, ka bes deenwidus armijas tuhliit wehl jafahstahda weens Grenadeern korpus un 8 armijas korpuši iš Peterburgas, Maškawas, Wilnas un Warščawas apgabalu kara-pulkeem, lai šehē korpuši wajjadšibas brihdi buhtu pee rokas. Tai pašā „Wald. W.“ numurā kara-ministeris pawehl preešč šehē korpušēem tahš wajjadšigās waldes eestahdit. 3. armijas korpuše walde buhš Rihgā, tahš žitas: Peterburgā, Wilnā, Minskā, Radowā, Warščawā, Šhitomirā un Rijewā. — Wišās leelakās Kreewu awišeš iškaka, ka Anglijai ween ta atbilde, ja meers netiktu ušturetš. Kreewija ir wišu darijuše, kas uš meeru waretu wešt un ari turpmak ta neweena preeščšlikuma ne-atmetihš, kas šcho noluhku šekmetu. Domehr wina newarot riuntees, eekam Turķijas krištigo likteens nau pahrlabots un kahrtigi nodroščinats. Širopa ari gribot meeru un tadehč warot žeret, ka to panahš. — Generals Ignatjewš (lihdi šhini šuhtnis Konstantinopelē) ir šahšimušču azu deht aiščekojis uš Wahžiju. Berlinē wišč tita šanemts no Wahžu keišara un keišareenes, tapat no trona mantneeka un širša Bismarka, ar kuru beidšamo wišč labi pa-ilgi bijis kopā. 22. febr. wišč aišbrauzis uš Pariši, uš kureeni ari grafs Šchuwalows, šuhtnis Londone, aiščekojis. — **Wahžija** jeb riktigati: Wahžu šabeedrotās walštis ar eekšhigu meeru ne-eet wišai pehž prahta. Širša Bismarka mehrtis ir alahš bijis, pilnigu walšis weenibu rādit un šcho noluhku wišč gribeja ari šekmet zaur to, ka wiši Wahžu dšels-želi nahktu

